

سلسله کارگاه های مدرسه تابستانی

تکنیک های گردآوری پیشینه های پژوهشی

سمیرا اسماعیلی

کتابخانه و مرکز اسناد
دانشگاه امام صادق پردیس خواهران
بخش مرجع و اطلاع رسانی

تیر ۱۴۰۵

BACKGROUNDS
RESEARCH

مقدمه

پیشینه تحقیق یکی از ارکان اساسی هر پژوهش علمی است. این مرحله به محقق کمک می‌کند تا با مطالعات قبلی در زمینه تحقیق خود آشنا شود، متغیرهای تحقیق را شناسایی کرده و فرضیه‌های خود را در چارچوب اطلاعات موجود تنظیم کند. اهداف اصلی پیشینه تحقیق شامل برقراری ارتباط میان مطالعات گذشته و مسئله تحقیق، تدوین چارچوب نظری مناسب، آشنایی با روش‌های تحقیقاتی، و جلوگیری از تکرار تحقیقات قبلی است. پیشینه تحقیق همچنین به پژوهشگر کمک می‌کند تا متغیرهای پژوهش را به‌طور دقیق‌تری شناسایی و مرزهای مسئله تحقیق را معین سازد.

➤ در واقع، پیشینه تحقیق یا ادبیات تحقیق، به بررسی و تحلیل تمامی منابع مرتبط با موضوع پژوهش اشاره دارد که پژوهشگر به آن‌ها مراجعه می‌کند. این منابع می‌توانند شامل مقالات علمی، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، تحقیقات پیشین و حتی منابع غیرمستقیم با ارتباط نزدیک به موضوع باشند. بررسی این منابع به محقق کمک می‌کند تا اطلاعات جامع‌تری از موضوع تحقیق کسب کند و بتواند چارچوب نظری و تجربی مناسبی برای پژوهش خود ترسیم کند.

اهمیت پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیق نقشی اساسی در فرایند پژوهش دارد. به طور خاص، پژوهشگر از طریق بررسی پیشینه قادر است:

- ارتباط منطقی میان پژوهش‌های قبلی و مسئله تحقیق را برقرار کند.
- چارچوب نظری یا تجربی مناسبی برای تحقیق خود فراهم سازد.
- با روش‌های مختلف تحقیق در زمینه مشابه آشنا شود و از آن‌ها برای تقویت روش‌شناسی خود استفاده کند.

➡ بدین ترتیب، پیشینه تحقیق به محقق کمک می‌کند تا علاوه بر دریافت اطلاعات دقیق‌تر از متغیرهای اساسی تحقیق، بتواند تحقیق خود را در بافتی علمی و هماهنگ با دیگر پژوهش‌های مشابه قرار دهد.

اهداف پیشینه تحقیق

- پیشینه تحقیق اهداف چندگانه‌ای دارد که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- **ارتباط دادن تحقیق با مطالعات دیگر:** پیشینه تحقیق باعث می‌شود که مطالعه پژوهشگر با پژوهش‌های دیگر در همان زمینه مرتبط شود و از حالت انتزاعی خارج شود.
 - **ارزیابی فرضیه‌های تحقیق:** محقق می‌تواند با استفاده از یافته‌های قبلی، فرضیه‌های تحقیق خود را ارزیابی کند و از صحت و اعتبار آن‌ها مطمئن شود.
 - **جلوگیری از تکرار:** یکی از اهداف مهم پیشینه تحقیق، جلوگیری از تکرار تحقیقات قبلی و استفاده بهینه از منابع موجود است.
 - **استفاده از روش‌های موفق قبلی:** محقق از طریق مطالعه پژوهش‌های پیشین می‌تواند از روش‌های موفق آن‌ها بهره‌مند شود و از اشتباهات گذشته پرهیز کند.

فرایند بررسی پیشینه پژوهش

برای بررسی پیشینه تحقیق، محقق باید مراحل دقیقی را طی کند تا بتواند منابع معتبر و مرتبط با موضوع تحقیق خود را شناسایی کند. این مراحل شامل:

- 1. مشخص کردن واژگان کلیدی مرتبط با مسئله تحقیق:** انتخاب کلیدواژه‌های مناسب برای جستجو در منابع اطلاعاتی و بانک‌های داده ضروری است.
- 2. جستجوی منابع اطلاعاتی:** جستجو در پایگاه‌های داده علمی و کتابخانه‌ها به منظور یافتن منابع مرتبط.
- 3. گزینش منابع:** انتخاب منابع مرتبط با توجه به محتوای آن‌ها.
- 4. تهیه چکیده:** خلاصه‌نویسی منابع و استخراج اطلاعات اصلی از آن‌ها.
- 5. نقد و تحلیل منابع:** بررسی نقادانه منابع به منظور شناسایی کمبودها و نقاط قوت.
- 6. تدوین چارچوب نظری:** با استفاده از پیشینه تحقیق، محقق می‌تواند چارچوب نظری مناسبی برای پژوهش خود ترسیم کند.

جمع بندی

محقق باید بداند قبل از او در مورد موضوع مورد مطالعه چه کسانی نظریه یا تحقیق انجام داده اند و چه فرضیه ها و نتایجی داشته اند.

هدف از این مرحله :

- ۱- «بینش پژوهشگر» نسبت به موضوع وسیع تر و عمیق تر می شود.
- ۲- چه کارهایی دیگران انجام داده اند و چه کارهایی انجام نشده است.
- ۳- از روش مراحل و نتایج تحقیقات قبلی مطلع می شود.
- ۴- پژوهشگر می تواند کارهای انجام شده را «نقد» کند، هم می تواند آن ها را «تکمیل» کند و هم می تواند یک فعالیت و حرکت جدید تحقیقاتی را «تولید» و یا آغاز نماید.

